

Jaarbericht 2018 Frits van Aggelen & Agnes en Partners VoF

Dieren, 16 december 2017

Beste mensen,

Bij deze ons 14^e jaarbericht. Het maken ervan is nog steeds een heuglijk jaarlijks moment om terug en vooruit te kijken en voor velen van jullie is het inmiddels usance om het te ontvangen. De teneur wijzigt nog steeds niet. Ook in mijn 72^e jaar blijft het publiek domein trekken en is het boeiend er actief in te zijn. En zo'n jaarbericht blijkt nog steeds een goed middel om relaties te onderhouden, gezien de vele en aardige respons die ieder jaar weer komt.

Natuurlijk eerst een ieder een inspirerend jaar 2018 gewenst. Ook in 2017 waren tussen de verschillende minder aardige ontwikkelingen toch ook weer hoopgevende trends te ontdekken. Alle reden om uit te zien naar 2018, ik kom daar verderop in mijn bericht bij de statements naar aanleiding van mijn actuele impressies in dat publieke domein, zeker op terug.

Daaraan voorafgaand, net als in voorafgaande jaren, eerst een inkijkje in ons zakelijke en persoonlijke wel en wee, gevolgd door een resumé van onze laatste trektochten en eindigend dus met die bekende inhoudelijke statements.

De VoF in 2017 en onze andere klussen

Nog steeds fungeer ik als sparringpartner voor bestuurders en directeurs van gemeenten. Elk jaar houdt een aantal van dat soort verbintenissen op vanwege loopbaanwisselingen of persoonlijke omstandigheden, maar toch komen er af en toe ook weer een paar bij. De agenda van die contacten blijft gevarieerd met aspecten als persoonlijke rolvervulling en ontwikkeling, de combinatie van privé-hectiek met een eindverantwoordelijke job, organisatieverandering, strategische dossiers en bestuurlijke keuzes. Ook nu weer regelmatig gepaard aan aanvullende expert-notities.

Het blijft ook nog steeds leuk, een diversiteit aan thematiek en personen, verspreid over het land. Het betekent bovendien, dat ik een aardig overzicht houd van wat er zo al speelt in de publieke sector. De schuivende panelen, veranderende rollen en steeds weer nieuwe inhoudelijke problematiek maken, dat het een interessante ontdekkingsreis blijft. De verscheidenheid, gevoegd bij mijn ervaring, betekent, zo blijkt nog steeds, dat ik voor velen nog van toegevoegde waarde kan zijn. Een geruststellend gevoel, want ik doe het natuurlijk niet alleen maar omdat ik het leuk vind, maar ook omdat ik écht wil bijdragen aan de publieke zaak. En die publieke zaak is toch een soort levenselixer voor mij.

Dat bijdragen aan de publieke zaak poog ik trouwens ook te doen door mijn participatie in het Inloophuis Dieren, de KNHM Gelderland en de UAF. Over mijn bevindingen daar lees je ook verderop in ons jaarbericht.

Ook al zit Bernadette inmiddels al 6 jaar als griffier in Voorst en “hoor” je op zo’n moment uit te kijken naar een volgende job, het prettige politieke en collegiale klimaat en de ruimte die ze heeft op haar manier bestuurlijke vernieuwing te agenderen, zorgen bepaald niet voor haast. Het is dat er wel iets heel aantrekkelijks op haar pad zou moeten komen, maar voorshands is het plan te genieten van de uitdaging en afwisseling die ze in Voorst in haar griffiersrol ervaart en heeft ze een aantal leuke initiatieven in de steigers staan.

In haar pakket aan commissaris- en toezichthouderschappen zijn er door het verstrijken van zittingstermijnen regelmatig mutaties, maar het “vak” past haar nog steeds goed. Bijvoorbeeld het van dichtbij meemaken van al die veranderingen in het zorgdomein, waar zoveel over te doen is en daarover een eigen oordeel kunnen vormen, ervaart ze als inspirerend. Verbindend aanwezig zijn in een context van verandering en tegengestelde belangen gaat haar goed af.

Ongetwijfeld zullen er ook in 2018 veranderingen in haar pakket aan nevenactiviteiten optreden, want een structurele bijdrage leveren aan organisaties in de semipublieke sfeer, voor mensen aan de onderkant van de samenleving, blijft een belangrijke levensvervulling voor haar.

Ervaringen uit mijn nevenactiviteiten

Het Inloophuis Dieren

Vorig jaar vertelde ik uitgebreid over de plannen die we met het Inloophuis in Dieren op stapel hadden staan. Een definitieve huisvesting met verwante organisaties, uitbreiding van en een grotere mix in ons bezoekersbestand en het op poten zetten van een dagbestedingsprogramma voor hen die in mindere mate over een eigen sociaal netwerk beschikken. Ik had niet kunnen hopen, dat we daar een jaar later al zoveel verder mee zouden zijn. In dat voormalige schoolgebouw kunnen we nu een dagelijks geopende huiskamer (incl. moderne keuken) voor het dubbele aantal bezoekers en wordt daarnaast een bijna de gehele week dekkend activiteitenprogramma door vrijwilligers gedraaid.

Ik moet wel zeggen, zonder de (tijdelijke) bijstand van 2 part-timekrachten die voor de aansturing zorgden, had dit, ondanks de grote inzet van talloze vrijwilligers, niet gekund. Het leunen op vrijwilligers heeft ook zijn grenzen. Maar ook hebben we het getroffen met de “vrijgevigheid” van een aantal sociale fondsen die ons met eenmalige bijdragen in het zadel hebben geholpen. Blijft staan, dat het met de huidige gangbare praktijk van louter eenmalige bijdragen voor als een afgerond project te beschouwen activiteiten, het nog best een klus is om de continuïteit te borgen.

Maar, terug naar wat we bereikt hebben, in een dorpsgemeenschap als Dieren in zo korte tijd meer dan 150 inwoners te betrekken bij een functie die tot doel heeft de wat minder redzamen in onze samenleving een periodiek trefpunt te geven, maakt heel veel blijge gevoelens los.

KNHM Gelderland en begeleiding burgerinitiatieven

Mijn rolvulling voor de KNHM is het afgelopen jaar door omstandigheden beperkt geweest. Maar het sparringpartner zijn voor burgerinitiatiefnemers en gemeentebestuurders in hun omgang met processen van burgerparticipatie is nog steeds uitdagend. Je merkt dat het van beide kanten af en toe nog een zoektocht is met vaak ongelijke verwachtingen.

Knelpunten blijven het borgen van continuïteit, vaak zijn het toch weinigen die het echt kunnen blijven dragen, en, ook al ligt die bij burgerinitiatieven natuurlijk op zich dicht bij de individuele burger, toch is de participatie van de minder redzamen in de beleidsbepaling maar mager.

VWN/UAF

Met mijn taak voor Vluchtelingenwerk in het kader van het begeleiden van vluchtelingen tijdens hun IND gehoren, ben ik opgehouden. De bijdrage die je daar kon geven is sterk gemarginaliseerd, doordat het wel of niet verstrekken van verblijfsvergunningen tegenwoordig merendeels gekoppeld is aan het land van herkomst, dan wel de groep waar je toe behoort (christen/homo etc.). Van het wegen van individuele vluchtmotieven is nauwelijks sprake meer.

Wel begeleid ik nog wat vluchtelingen/studenten die via het UAF in Nederland met een opleiding bezig zijn. En ook daarbij wordt je geconfronteerd met de wrange kanten van ons toelatingsbeleid. Het gaat dan bijvoorbeeld om een man die al 15 jaar in Nederland verblijft, maar door het uiteenvallen van de Sovjet Unie rondom zijn vertrek, zijn identiteit niet kan bewijzen en om een Syrisch gezin dat, angstig voor het moeten terugkeren in geval er in Syrië een bestand gaat worden gesloten, haar in Nederland opgegroeide kinderen alvast anderszins onderdak probeert te brengen.

Onze trektochten

Cyprus

Met Kerst 2016 verbleven we 14 dagen op Cyprus. Het eiland heeft de omvang van Noord Nederland, waarvan een derde deel onder Turkse heerschappij staat. Nog nooit waren we met een land geconfronteerd, dat door zoveel verschillende "nationaliteiten" bezet was geweest. Het duizelt je, een (incomplete) chronologie luidt: Myceniërs, Assyriërs, Egyptenaren, Perzen, Macedoniërs, Romeinen, Byzantijnen, Arabieren, kruisvaarders, Venetianen, Ottomanen en tenslotte de Britten. Dit heeft aan de kust tot een interessant veelvoud van volstrekt verschillende archeologische sites geleid. Verder vind je aan de kust natuurlijk talloze oude forten, te herleiden tot de vele krijgshandelingen in het verleden.

In de bergen, het binnenland is uiterst bergachtig met toppen tot bijna 2.000 meter, tref je talloze schitterende byzantijnse kloosters en kerken aan met prachtige fresco's en andere mooie religieuze pafernalia aan. Veel staat er ook goed onderhouden bij. De bijna decadente overdaad aan goud geeft wel de indruk van een kennelijk overmatig rijke Cypriotische kerk. Toen wij er waren, was er juist sprake geweest van enorme sneeuwval, gezien de uitgelatenheid van de Cyprioten ook voor hen een duidelijk novum. Het zorgde overigens voor heel fraaie uitzichten.

In Nicosia werden wij voor het eerst geconfronteerd met de bizarre consequenties van de Grieks/Turkse tweedeling. Prikkelraad, wachttorens, leegstaande en verpauperde panden nabij de grens en daar vlak achter aan beide zijden, een "normale" binnenstad. Het oversteken van de Turks/Cypriotische grens leek in eerste aanleg knap ingewikkeld, onduidelijk was hoe je een autoverzekering kon regelen en de overgang werd nergens aangegeven, maar verliep verder volstrekt probleemloos en relaxt.

Het Grieks Cypriotische deel van het eiland oogt op zich uiterst Europees en redelijk welvarend. En in het Turkse deel is de sfeer er een zoals we van Turkije kennen. Uiterst merkwaardig was het om in het oude Famagusta, in Turks Cyprus gelegen, rond te lopen. Een binnenstad voornamelijk bestaand uit overwoekerde ruïnes van Gotische kerken en paleizen als gevolg van de inval van de Ottomanen

in 1571 en diverse aardbevingen nadien. Een klein deel van de verwoestingen stamt trouwens uit de tijd van de Turkse inval in 1974.

Juist toen wij er waren was er weer voor de zoveelste keer sprake van mislukte onderhandelingen. Het blijft toch onvoorstelbaar, dat de EU een samengaan niet als voorwaarde heeft gesteld aan het lidmaatschap van Cyprus. De grootste hinderpalen lijken namelijk aan Grieks/Cypriotische kant te liggen. Toch is het algemeen gevoelen, dat een samengaan een kwestie van tijd is.

IJsland

Eind april trokken we 2 weken door IJsland, qua landschap en natuur een bijzondere ervaring. Driekwart van het land bestaat uit zand- en grindwoestijnen, gletsjers, rotsen en lavavelden. Dat houdt in, dat slechts een kwart van IJsland blijvend begroeid is. Bomen komen op IJsland bijna alleen in dwerg- en struikvorm voor. Op het vaste land tref je nauwelijks oorspronkelijke zoogdieren aan, wel is IJsland een belangrijk leefgebied voor ontelbare vogels en vogelsoorten.

IJsland is geologisch gezien een erg jong land, het is tussen de 16 en 17 miljoen jaar oud, terwijl de aarde al zo'n 4,5 miljard jaar bestaat. Het is ontstaan door vulkaanuitbarstingen op de oceaانبodem. Het land ligt midden op de Midden-Atlantische rug, een scheidingsgebied van een aantal tektoniekplaten die langzaam uit elkaar drijven, zo'n 2 cm per jaar. Doordat deze platen uit elkaar drijven krijgt het onderliggende magma de kans naar de oppervlakte te komen en daar de ontstane scheuren op te vullen. Het land is dus hoofdzakelijk opgebouwd uit vulkanisch materiaal en gesteente. IJsland wordt nog steeds gemaakt en gevormd: de aarde hoest, boert en braakt op vele plaatsen.

Er zijn ongeveer 200 vulkanen op IJsland, waarvan er sinds mensenheugenis tenminste 30 een uitbarsting hebben gehad. Gemiddeld vind er elke 5 jaar een uitbarsting plaats. Tijdens de uitbarsting van gletsjervulkanen, waarbij enorme hoeveelheden ijs smelten, worden gigantische hoeveelheden modder, ijs, stenen en zand meegesleurd.

Thermische activiteiten ontstaan vooral daar, waar het magma niet door de aardkorst heen dringt, maar er wel vlak onder ligt. Dit magma verwarmt de aarde en ook het zakkende regen -en grondwater. Door de hitte wordt de druk erg hoog en stijgen het opgewarmde water en de vrijgekomen gassen van het warme magma naar boven. Uitstoot van heet water (geisers!), zwavelhoudende gassen en kooldioxide treedt dan ook op veel plaatsen op. IJsland kent verder talloze meren, rivieren en watervallen, eigenlijk zie je constant in enige vorm water om je heen.

Door de klimaatsverandering zijn ook de gletsjers op IJsland opmerkelijk dunner geworden en trekken zich terug. Tot op heden is het land voor 11,5% bedekt met ijs, oftewel zo'n 11.800 km². Aan de noordkant van de Vatnajökull, de op 3 na grootste ijskap ter wereld, is het ijs het dikst, zo'n 1.500m. Zo'n gletsjermeer, helblauw met ijsbergen die erin drijven, het is schitterend om te zien.

Tijdens onze rondrit maakten we ook één keer een walvissafari op zee. Uiterst indrukwekkend om op zo korte afstand van die enorme bulruggen en vinvissen te varen. Over de dorpen en stadjes kan ik kort zijn, architectuur en historie/authenticiteit zijn belabberd.

India

4 weken India vormde werkelijk één van de hoogtepunten uit alle reizen die we gemaakt hebben. We trokken 2 weken door de Himalaya op de grens met China en Pakistan en we gingen de oude steden

van de Zijderoute bij langs ten westen van Delhi. Al met al maar een heel klein deel van dat immense land en onderling toch volstrekt verschillend.

Trekken door de Himalaya betekende rijden over afzichtelijk slechte wegen door imposant leeg berglandschap met gigantische ravijnen, over bergtoppen van boven de 6.000 meter en langs uiterst grillige rotsformaties met om de haverklap immense watervallen en stroomversnellingen. De uitzichten waren vooral ook door de sterk wisselende luchten heel imposant. De route, die we reden, is 8 maanden per jaar niet toegankelijk vanwege de dan heersende weersomstandigheden en de sneeuw. Een desolaat en eenzaam landschap met slechts enkele tijdelijke kampementen is het gevolg.

We bezochten verder hier in Kashmir talloze Boeddhistische kloosters met grote beelden en prachtige schilderijen. Het is het gebied van de Tibetaanse vluchtelingen die zich, koesterend in riant Amerikaanse financiële bijdragen, soms ten koste van de lokale bevolking een vooraanstaande positie in de economie en het onderwijs hebben verworven. Ook zag je hier trouwens veel Nepalese gastarbeiders, levend in vaak treurige omstandigheden.

De tocht langs de oude Zijderoute toonde ons prachtige herenhuizen, forten en paleizen uit de 19^e eeuw, toen de Mogols, de Islamitische heersers, dit deel van India nog bestuurden. Wel schieten je af en toe de tranen in de ogen bij de vergaande verpaupering van veel fraaie panden, de rijke eigenaren wonen inmiddels in Delhi en Mumbai, maar laten hun bezit veelal verkommeren.

Opvallend waren de immense rijkdom in die tijd en de talrijke innovaties toentertijd op het terrein van onder meer airconditioning en waterbeheersing. Maar ook de ragfijne miniatuur pentekeningen/-schilderingen die hele verhalen vertelden, maakten veel indruk. Verder waren er heel fraaie Hindoeïstische tempels met werkelijk fabuleus bewerkte muren en beelden, vooral in de Jaïntempels kijk je je ogen uit. Het landschap wisselde hier van woestijn tot tropisch oerwoud, bij Udaipur lag een fantastisch mooi en uitgestrekt merengebied te midden van hoge bergen, á la de Zwitserse meren. In deze streek trof ons ook de prettige wijze waarop het Hindoeïsme en de Islam zich in onze waarneming met elkaar verdroegen en bijvoorbeeld in bouwkunst mixten.

Dit laatste laat onverlet, dat behalve dat de Britse overheersing in de 19^e en de 20^e eeuw destructieve gevolgen voor de Indiase cultuur en economie heeft gehad, hun uiteindelijk arrangement van opsplitsing van India en Pakistan, als onafwendbare resultante van hun eigen verdeel- en heerspolitiek ten opzichte van hindoes en moslims tot uiterst slechte verhoudingen tussen deze 2 landen heeft geleid. In Kashmir zagen we indrukwekkend militair machtsvertoon en toen we getuige waren van de gelijktijdige vlagstrijkceremonie bij de grens, waren de nationalistische en ook georkestreerde kreten uit duizenden kelen aan weerszijden van de grens oorverdovend en bijna angstaanjagend.

Natuurlijk bezochten we ook Amritsar met de Gouden Tempel van de Sikhs en Agra met de Taj Mahal, beiden van adembenemende schoonheid.

Opvallende aspecten uit onze reis waren verder de grote welvaartsverschillen, de grote zooi en bijbehorend de voor ons vreemde hygiënenormen en het verkeer. In Delhi zelf, maar ook in de staten Rajasthan, de Punjab en Uttar Pradesh wordt je toch diep geraakt door de talloze daklozen in de

berm, maar ook op overgeschoten kavels hartje binnenstad. Uitzichtloos en mensonterend, anders kun je het niet noemen!

Hoewel sommige regio's laten zien dat een schone openbare ruimte tot de mogelijkheden behoort, overheerst toch een beeld met ontzagwekkend veel zoi, aangevuld met wijd verspreide natte derrie van de overal rond sjouwende koeien, geiten en honden, waar je door heen moet waden. Maar de ober die tijdens het serveren met z'n vinger nog even het koffiekopje schoonmaakt of er in blaast, de passerende buspassagiers die ongegeneerd uit het raam spugen, het veelvuldig in het openbaar poepen, tonen toch ook op dit terrein een ander cultuurpatroon dan wij gewend zijn.

Deelnemen aan het verkeer is een evenement op zich. Allereerst is India een motorland, nooit zagen wij zoveel, vaak zwaar beladen, motoren. En deze mengen zich met zwaar en vol beladen personen- en vrachtauto's en bussen, naast fietsers, auto- en fietsriksja's, hand- en fietskarren, karren met paarden, ezels, buffels, of kamelen ervoor, tractoren en natuurlijk de rondlopende, maar ook vaak op de weg slapende, koeien, buffels en honden. Daarbij is meestal het plaveisel niet alleen wat ongelijk, maar ook behept met grote gaten. Verkeerslichten zijn schaars en verkeersagenten verkiezen de gezelligheid van een aardig gesprek boven een verblijf te midden van al dit tumult. En, claxonneren is geen noodmaatregel, maar een verplichting volgens de aanwijzingen op verkeersborden en op bussen en vrachtwagens. Op zich voorstelbaar, want iedere verkeersdeelnemer kijkt alleen vóór zich en niet naast zich en al helemaal niet naar achteren. En toch zagen wij slechts een enkele maal een aanrijding. Shared space, het werkt!!

Los van deze kritisch klinkende kanttekeningen, wat een mooie en vriendelijke mensen, wat een prachtige kleurrijke kleding, wat een heerlijk eten!!

Tenslotte, klimaatverandering heeft voor dit soort landen echt desastreuze gevolgen, als je hoort hoe lang de droge periodes tegenwoordig kunnen aanhouden en hoe heftig de stortregens zijn geworden, kun je je de effecten voor de kleine boeren en de niet of slecht behuisden goed voorstellen. Je merkt trouwens ook dat het daardoor in die landen ook veel meer een thema is dan bij ons in Nederland.

Kroatië

In oktober waren we nog een week in Kroatië samen met kinderen en kleinkinderen. Die Dalmatische kust met z'n prachtige historische steden was weer heel indrukwekkend. Maar dat je, zoveel jaar na dato, nog de verlaten en/of verpauperde huizen van de burgeroorlog ziet, doet je ook beseffen welke ramspoed en volksverhuizing deze teweeg heeft gebracht.

Tussendoor en nabije toekomst

Van de excursies die we met onze maandelijkse stapedagen maakten, moeten in ieder geval het prachtig gerestaureerde kasteel Ruurlo, nu in gebruik als Willink museum, en de tentoonstelling in Assen van Russische schilders uit het begin van de 20^e eeuw genoemd worden.

Voor de Kerst staat een verblijf in Andalusië op het programma, eind april zou het wel eens Cuba kunnen worden. Voor de zomer bestaan nog slechts noties.

Statements

Segregatie

Al enkele jaren maak ik mij ongerust over het feit dat grote groepen Nederlanders steeds meer hun contacten beperken tot de eigen groep. Woonwijken zijn steeds meer gelijkmatig van welstand, verenigingen trekken mensen van hetzelfde slag, nog los van het feit dat veel mensen hun recreatie niet meer in verenigingsverband beleven, maar louter met vrienden, scholen kenmerken zich door ouders van veelal hetzelfde milieu. Kerken - niet dat ik nou echt uit eigen waarneming kan beoordelen- fungeerden vroeger nog als een trefpunt van mensen van allerhande herkomst, maar worden vandaag slechts nog door enkele gelijkgezinden bezocht. Ik herken het trouwens ook in ons eigen leven, als ik die nevenactiviteiten niet zou praktiseren, zou ook ik ook nog slechts mensen uit ons eigen milieu treffen.

Dit verontrustende verschijnsel wordt de laatste jaren nog eens extra versterkt door de mediacocon, waar velen in blijken te zitten door de op de persoon gerichte filtering van nieuws en het feit dat berichtgeving zich hoe langer hoe meer lijkt te richten op een selectieve ordening van het nieuws, selectiviteit afhankelijk van het gekozen medium in kwestie. Ik maak mij daar trouwens zelf net zo goed aan schuldig door op mijn telefoon ook maar een beperkt aantal berichtgevers te "volgen".

De vermogensverhoudingen, ook in Nederland, zijn zodanig scheef gegroeid dat herkomst uit de welvarende klasse een gespreid bedje lijkt in te mogen houden, terwijl degenen met een andere herkomst zich "hoort" in te vechten als ik onze premier mag citeren. De discussie over het wel of niet nog bevorderen van het stapelen van onderwijsniveaus, is er ook zo één, waar je niet vrolijk van wordt. Terwijl het aan de andere kant, als je je het kunt permitteren, extra bijstand voor een moeilijk lerende scholier in welvarende kringen eerder regel dan uitzondering lijkt en het toch goed voorstelbaar is, dat je met een minder welvarende herkomst terugschrikt voor dat leningstelsel.

Een steeds verder sluipend groeiende welvaarts kloof, waardoor de culturele segregatie waar ik over sprak, ook steeds meer een sociaal economische dimensie krijgt. Veel wordt er naar aanleiding van de verkiezing van Trump gesproken over het teloor gaan van de American Dream in de States. Maar de verbrokkelijking van sociale cohesie zoals die zich ondertussen ook steeds meer in Nederland afspeelt, zou toch ook hier alarmbellen moeten doen rinkelen. Sociale samenhang is randvoorwaarde voor welvaart en geluk in de gehele samenleving en sociale samenhang heeft veel te maken met mogelijkheden om naar andere sociale groepen dan je oorspronkelijke over te steken. "Succes is een keuze " goeroes ontkennen de bestaande ongelijke kansen.

Mijns inziens kan een kentering hiervan slechts beginnen bij investeren in gelijke kansen op jongere leeftijd, dus geen circus meer van excellentie-predicaten, het openbaar onderwijs weer in oude luister herstellen ten koste van dat oprukkend bijzonder onderwijs, studiefinanciering regelen via de weg van toekomstige inkomensbelasting, maar verder ook met solidariteit weer centraal stellen in ons verzekerings- en pensioenstelsel, publieke functionarissen aanstellen onder de toetssteen van voor ieder herkenbare afspiegeling - en niet omdat het zogenaamd de besten zouden zijn-, geen keuzevrijheid bij burgers neerleggen waarom ze niet gevraagd hebben en/of die velen niet kunnen hanteren. Daarnaast zijn gemengde woonwijken van groot belang, maar daarover later meer.

Nog even nadieselend over de noodzakelijke politieke aandacht voor jongeren, op onze buitenlandtrips naar minder ontwikkelde landen worden we ook veelvuldig geconfronteerd met het uitzichtloos bestaan voor grote groepen vaak redelijk tot goed opgeleide jongeren, die bij gebrek aan perspectief vatbaar zijn voor sociale onrust en/of hun intellectuele gaven op maatschappelijk minder gewenste terreinen inzetten. Internationale aandacht hiervoor is urgent.

Ik ben in dit verband bijvoorbeeld ook sterk voorstander van een maatschappelijke dienstplicht voor jongeren. Met name de omgang met andere en minder vertrouwde milieus, die hiervan een gevolg zou kunnen zijn, kan voor aanmerkelijke meerwaarde zorgen. Met al mijn eigen reserves tegen de militaire dienstplicht van destijds, ik heb nooit begrepen waarom deze zo halsoverkop moest worden afgeschaft. Ook toen had je kunnen spreken over uitbreiding van de vervangende dienstplicht.

Binnensteden, dorps- en wijkcentra

Binnensteden, dorps- en wijkcentra kunnen ontmoetingsplekken zijn, niet alleen vanwege economisch belangen van neringdoenden, maar ook als maatschappelijk bindmiddel. De kwaliteit van openbare ruimte is daarbij geen eigenstandig fenomeen, maar één die direct samenhangt met de omringende bebouwing. Ik begrijp best de beperkte betekenis van vormgeving als instrument om mensen tot bepaald gedrag te brengen, maar dat laat onverlet dat aantrekkelijke centra met hun potentieel aan pluriform publiek, kunnen bijdragen aan ontmoeting en kennismaking met minder vertrouwde geledingen uit onze samenleving.

Het is vreugdevol om te zien hoe een aantal gemeenten zich niet zomaar neerleggen bij de verkommering van hun centra door leegstand en de vestiging van minder aantrekkelijke functies. Het op kleinere schaal clusteren van centrumfuncties dan nu veelal het geval is, vraagt een actief opereren van de lokale overheid in het kader van stedelijke herverkaveling. Dan nog zullen de centra van de kleinere en middelgrote steden het moeilijk hebben, hun beperkte schaal maakt het lastig te concurreren met de grotere pluriformiteit aan voorzieningen die op de grotere schaal van de grotere steden van nature nu eenmaal aanwezig is.

Toch zie je dat ook van het accentueren van een eigen karakter, vaak door middel van historische gegevens, weer nieuwe trekkracht kan uitgaan. Lastig, ook in die situaties, lijkt dat veel panden in eigendom van beleggers zijn, maar besef wel, ook veel beleggers hechten belang aan lange termijn resultaten, zeker als leegstand fiscaal niet meer lucratief zou zijn en omzet-afhankelijke huren komen steeds meer in zwang. Terug brengen of versterken van de woonfunctie, is daarnaast bijvoorbeeld ook niet alleen positief door de bijdrage aan de prettige reuring en het sociaal klimaat dat hierdoor kan ontstaan, maar ook economisch interessant.

Jammer dus dat veel gemeenten het zich daadwerkelijk bemoeien met de spreiding en het karakter van centrumfuncties een brug te ver vinden, het louter opknappen van openbare ruimte is echt onvoldoende. Het zou voorstelbaar moeten zijn dat het Rijk en de Provincie met oog voor het maatschappelijk belang van het functioneren van ook deze kleinere centra, hiervoor een financiële regeling zou instellen. Voor zover het Rijk nog een financiële rol speelt in de huidige ruimtelijke ordening, richt deze zich mijns inziens veel te veel op de grote steden en juist daar kunnen gemeentebesturen zich financieel nog heel aardig redden, uitzonderingen in de periferie daargelaten.

Klimaatverandering en energietransitie

Nog los van de kwaliteit van groen als belevingselement in het straatbeeld, is het voor mij onbegrijpelijk dat de trend van het verharden van tuin- en groenoppervlak nog steeds doorzet. Het ontbreekt kennelijk nog steeds aan publieksbewustzijn over de consequenties hiervan voor de waterbeheersing en de kwaliteit van ons ecosysteem. Het is absurd dat gemeenten overwegen hieromtrent met fiscale maatregelen te komen, maar als het niet anders kan, dan moet het maar...

Ook een doorn in mijn oog is de gemakkelijke manier waarop vele gemeenten aan hun klimaatdoelstellingen willen gaan voldoen.” Laten we maar in één keer een groot oppervlak aan zonnepanelen in ons buitengebied neerleggen, dan zijn we in één keer van onze taakstelling af en hebben we maar éénmaal maatschappelijke discussie”, dat is vaak de insteek. Alleen dat is desastreus voor het gelukkig nog op veel plaatsen bestaande kleinschalig landschap dat we in Nederland kennen en gaat volstrekt voorbij aan de vele mogelijkheden die nog reesteren op talloze daken van bestaande bebouwing.

Wat meer nadruk op vormgeving, zo u wilt esthetiek, van nieuwe energie-installaties zou trouwens welkom zijn. Zonnepanelen zijn tegenwoordig ook verkrijgbaar in de vorm van dakpannen en waar onze molens van weleer als historische iconen in ons landschap worden gezien, waarom zou dat ook niet kunnen met de moderne windmolens en andere energieopwekkers? Meer aandacht van stedenbouwers en architecten is uiterst welkom.

Zelfsturende teams, inrichting gemeentelijke organisatie

Al langer ben ik ongerust over de hype van de invoering van zelf sturende teams in de gemeentelijke organisatie. Natuurlijk ben ik geen tegenstander als zodanig van het beperken van managementlagen en/of het leggen van meer verantwoordelijkheid lager in de organisatie. Maar binnen een gemeente is het vormgeven aan een integrale benadering van levensbelang, de burger wil niet weten wat de eenheid verkeer vindt, maar wat de gemeente vindt. Vooral als je, en dat is de trend, de gemeentelijke organisatie ook nog eens opknipt in een groot aantal zelfstandige eenheden, is borging van die integrale benadering eerste prioriteit.

Wellicht kan dat in een kleinere gemeente door het topmanagement plaatsvinden, desnoods met een beperkte bestaande. Maar dan nog, managementbijeenkomsten hebben veel te veel en vaak qua beleidsverantwoordelijkheid te zeer uiteenlopende deelnemers om nog tot intrinsiek overleg te kunnen leiden en worden tot informatief ingestoken eenrichtingsverkeer. Inhoudelijk strategisch beraad vindt niet of min of meer toevallig plaats, dan wel het college neemt deze rol node en soms ook gretig over. Ondersteuning van het bestuur met integraal en overkoepelend advies is mijns inziens essentieel voor goede bestuurlijke besluitvorming.

Dit geldt mijns inziens des te sterker, naarmate een gemeentelijke organisatie moet omgaan met het kunnen incorporeren van buiten de eigen organisatie belegde taken, een fenomeen wat hoge vlucht heeft genomen door de vormgeving van het gedecentraliseerde sociale beleid en z'n uitvoering.

Waar de politiek steeds sterker genoodzaakt en/of geforceerd wordt tot een korte termijn scope, is de noodzaak van af en toe even helioplanen en het gemeentelijk handelen in breder perspectief zien, van steeds groter belang. Gemeentelijk handelen mag niet in een optelsom van deelbesluiten ontaarden. Juist in een tijd dat de rol van gemeenten als de overheidslaag waar het moet gebeuren, steeds meer geaccentueerd wordt, zou dat desastreus zijn voor de effectiviteit van die gemeente.

Ik ben dan ook, hoe wrang ook, blij dat er recent wat voorbeelden voorbij komen, waaruit blijkt dat ver doorgevoerde zelfsturing en vergaande opknipping van de organisatie, pas adequaat zijn als eerst de integrale aansturing en monitoring geborgd is. Het vroegtijdig links en rechts beleggen van zogenaamde coördinerende competenties leidt slechts tot een stuurloos gebeuren.

Het terecht veel grotere cachet wat de burgemeestersrol krijgt op het lokale niveau, is onlosmakelijk verbonden aan ambtelijk management wat zich niet louter managerial verantwoordelijk voor de organisatie voelt, maar ook invulling geeft aan haar strategisch inhoudelijke rol.

Decentralisaties in het sociaal domein

Nu inmiddels het stof van decentralisatie-operatie wat is neergedaald en de nieuwe opzet zich begint te zetten, blijkt dat de overmatige aandacht die heeft moeten uitgaan naar de budgetbeheersing ten koste is gegaan van informatievoorziening die zicht geeft op de mogelijk verklarende oorzaken van de optredende zorgbehoefte.

Dit, terwijl terecht veel bestuurders zo langzamerhand de ambitie hebben niet alleen op de portemonnaie te passen en/of voorkomende individuele noodsituaties van een aanpak te voorzien. “Concentreren bepaalde problemen zich in een bepaalde wijk of bij een bepaalde bevolkingsgroep en is de ingezette hulpverlening bij specifieke problemen de meest adequate?” zijn vragen die steeds meer boven drijven.

De noodzaak veel van de zorginzet te organiseren vanuit regionale verbanden, heeft op veel plaatsen tot een organisatorische knip tussen beleid en uitvoering geleid, waarbij beleid vooral ook een financiële inslag had. Het optuigen van wijkteams heeft vooral en dat was zeker van belang, tot de meerwaarde geleid van het adequaat kunnen reageren op concrete situaties, maar niet meer dan dat. Ook raadsleden maken steeds meer kenbaar niet het gevoel te hebben dat ze er vat op hebben. Ik kreeg mee, dat in nogal wat gemeenten door middel van story-telling door de praktijk getracht wordt de materie tenminste wat dichterbij te brengen.

Het zal in de komende jaren echter dus onafwendbaar zijn voor het locale beleid, dat ruimte wordt gecreëerd, toegespitst op de plaatselijke situatie, voor nadere analyse van de achtergronden van bepaalde zorgproblematiek en van de effectiviteit van aangewende hulpverlening. Pas dan kan inhoud gegeven worden aan het credo van de decentralisatie-operatie, waarin de nabijheid van de gemeente als lokaal deskundige als zo’n nadrukkelijke meerwaarde werd genoemd.

Volkshuisvesting en grondbeleid

Zonneklaar blijkt, dat de maatregelen van het vorige kabinet op het terrein van de volkshuisvesting, zoals het vergaand financieel en qua bemoeiingsgebied beknotten van de corporaties gevoegd bij het focus op het enthousiasmeren van commerciële en particuliere woningbouw- er zou immers een overschot aan goedkopere huurwoningen zijn- in combinatie met de sterk gestegen woningvraag tot desastreuze gevolgen heeft geleid. Ook al valt het met de jaarlijkse huurverhogingen nog mee en mogen we hopen dat het gemorrel aan de huursubsidie zich niet doorzet en begint de productie zich weer te herstellen, het woningtekort op de betaalbare huurwoningenmarkt is voorlopig nog niet opgelost. En het nieuwe kabinet lijkt voorlopig op dit terrein slechts te investeren in studieconferenties en commissies gezien de eerste initiatieven van de nieuwe minister. Gelukkig hebben een aantal corporaties zich niet uit het veld laten slaan en ook een aantal gemeenten, waaronder Amsterdam tonen de hoog nodige ambities.

Het woningtekort in combinatie met de aangescherpte hypotheek eisen, maakt het starters, die niet over ouders met veel mogelijkheden tot schenking bezitten, bijna onmogelijk zich op de koopmarkt te begeven. Waarom niet een robuustere inzet van de toch zo succesvolle startersleningen? En, gezien het feit dat de markt de bouw van middenhuurwoningen niet of nauwelijks oppakt, waarom zou je de corporaties hiertoe niet weer meer mogelijkheden geven?

De steeds pregnantere regionale verschillen in het land moeten mijns inziens ook bij het Rijk tot regionaal gedifferentieerde maatregelen leiden. En los van dit alles, het door mij hier eerder in ander verband aangekaarte issue van steeds meer woonbuurten met een gelijkvormig welstandsniveau, zou het thema van gedifferentieerde woonbuurten weer op de kaart moeten zetten. Een ander toewijzingsbeleid en minder accent op inkomensafhankelijke huren, de middengroepen kunnen toch niet elders terecht, zou ook hieraan een bijdrage kunnen geven.

Niet omdat van meer welvarende bewoners nou direct een verheffend effect op de minder welvarenden zou uitgaan, maar vooral omdat de cohesie in onze samenleving niet gediend is met categorale woonbuurten. En verder zou het positief zijn als de corporaties, die onmiskenbaar succesvol waren met hun sociale interventies als bijvoorbeeld huismeesters, buurtconciërges en participatie in wijkvoorzieningen, hiertoe weer meer in de gelegenheid zouden worden gesteld. Gelukkig zie je trouwens in dit verband op sommige plaatsen het “oude” opbouwwerk weer terugkeren.

Het is afwachten welke stappen het kabinet gaat zetten op het terrein van het grondbeleid. Regelmatig terugkerende pleidooien om het instrument onteigening effectiever te kunnen inzetten, krijgen hopelijk vervolg. Het blijft overigens merkwaardig, dat rondom onteigening altijd de geur van aantasting van bezit blijft hangen, om het woord diefstal maar niet te gebruiken. De riant vergoedingen die in de praktijk worden toegekend, zijn hiermee toch echt in tegenspraak. En het in dit kader vervangen van het zelf-realisatierecht door een realisatieplicht lijkt een uitstekend voorstel.

Verder hoop ik dat, gezien de op zich terechte keus van veel gemeenten om hun actieve grondbeleid vergaand terug te schroeven, het herverkavelingsinstrument dat van de agenda dreigt af te glijden, toch weer in beeld komt. Het verrekenen van de verschillen in meerwaarde, die bij stedelijke reconstructies tussen de diverse percee-eigenaren ontstaan, is toch een alleszins billijke vergoeding die vooral in bebouwd gebied ontwikkelingen vergaand kan accommoderen. Ook het pleit om gezien het tekort schieten van het baatbelastinginstrument te voorzien in mogelijkheden om de ozb binnen het gemeentelijk grondgebied te differentiëren verdient aandacht. En, mits gedekt door een raadsbesluit, is delegatie van onteigening en herverkaveling aan private partijen goed voorstelbaar.

De groeiende aandacht voor het vroegtijdig expliciteren van de meerwaarde die stedelijke herontwikkeling voor in het gebied gevestigde bewoners, eigenaren en bedrijven zouden kunnen hebben, maakt het mogelijk al bij de start een bredere kring aan dragende partners voor zo'n ontwikkeling te vinden met alle voordelen van dien.

Buitengebied

Direct in relatie met het voorafgaande, het ziet er gelukkig naar uit dat alle 3 overheidslagen vasthouden aan de verstedelijkingsladder, want binnen de bebouwde kommen lijkt met behoud van voldoende groen nog voldoende ruimte voorhanden voor nieuwbouw zonder vergaande stapeling. Op zich zou het, gezien het belang hiervan, niet raar zijn, als dit ook door financiële en/of fiscale maatregelen gesteund zou worden. Maar op de Haagse agenda scoren bestedingen in de ruimtelijke ordening niet meer hoog!

Privatisering van natuur- en landschapsbeheer naar agrariërs, zoals door de EU enige jaren geleden ingestoken, was nou eens een positief innoverende manier om te kijken naar borging van rol- en verantwoordelijkheidsverdeling in ons landschapsbeheer. Heel jammer dat Brussel hiervan af lijkt te willen stappen.

Onbegrijpelijk is dat de ecologische boeren de pineut zijn geworden in de paniekmaatregelen vanwege ons vee-overschot. Dit terwijl het belang van insecten en vogels voor behoud van ons ecosysteem het laatste jaar zo indringend de voorpagina's heeft gehaald. Landbouwsubsidies, in welk jasje ook gegoten, komen altijd weer neer op het bevorderen van schaalvergroting, daar moet toch met behoud van onze wensen ten aanzien van de voedselproductie en- export iets anders op te verzinnen zijn?

Mooi is het, wat door de talloze ingrepen in het kader van Ruimte voor de rivier en wat er verder op dit moment vooral ook door waterschappen in het kader van integrale aanpak aan natuurherstel op dit moment door hun flonkerend resultaat getoond wordt, maar jammer dat beheer en onderhoud van natuur en landschap door de bezuinigingen van een eerder kabinet zo in de financiële verdrinking zijn geraakt. Ook hier heeft decentralisatie vooral vergaande bezuiniging betekend.

Gemeenteraden en samenwerkingsverbanden

Nog steeds wordt er geklaagd door raadsleden over hun gebrek aan grip op wat zich in de diverse regionale samenwerkingsverbanden afspeelt. Ik vind het dan ook hoogst opvallend, dat op dat terrein zo weinig initiatieven tot verbetering van hun betrokkenheid worden gestart anders dan het organiseren van brede, vaak slecht bezochte informatiebijeenkomsten.

Allereerst, het zou heel welkom zijn als in het bureaucratisch harnas dat door het wettelijk kader van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen wordt gegeven, door aanpassingen door de wetgever wat meer flexibiliteit werd gebracht. Bij het opstellen van de WGR heeft duidelijk voor ogen gestaan dat het veelal om bedrijfsmatige activiteiten zou gaan, die in grote mate redelijk beleidsarme terreinen zouden betreffen en is het kunnen arrangeren van intensieve beleidsmatige beïnvloeding door individuele dienst afnemende gemeenten niet echt een issue geweest. Vooral het veilig stellen van de financiële continuïteit van de individuele regelingen heeft centraal gestaan.

Dat de huidige wetgeving het overigens wel mogelijk heeft gemaakt dat onder zo'n WGR weer afzonderlijke BV's kunnen hangen, die zich vervolgens qua functioneren bijna geheel aan democratische controle kunnen onttrekken, is overigens natuurlijk uiterst merkwaardig. Een commercieel exploitant als bijvoorbeeld Leisurelands als dochter van onder meer de W.G.R. Recreatiegemeenschap Veluwe, is een fenomeen dat aan niemand valt uit te leggen, zeker in een tijd dat overheidsbetrokkenheid bij commerciële ondernemingen zo'n algemeen taboe lijkt. Nog daargelaten, de monopolistisch te noemen marktverhoudingen in deze casus.

Maar even terug, ook binnen het kader van de huidige WGR is het mogelijk de gemeentelijk vertegenwoordigers in de regeling in kwestie van een richtinggevend mandaat met verantwoordingsplicht vanuit de raad te voorzien en tot een constructie te komen van individuele dienstverleningsovereenkomsten. Desalniettemin, ik geef toe, de combinatie "aandeelhouder" en afnemer blijft een lastige. Het kiezen voor een andere samenwerkingsvorm dan de WGR, zolang de wetgeving niet is aangepast, verdient ontegenzeggelijk meer aandacht.

Epiloog

Ondanks al mijn kanttekeningen, ik zie toch ook duidelijk positieve tendensen en hoop die ook volgend jaar weer te kunnen releveren.

De meesten van jullie zal ik ook dit jaar wel weer ergens tegen komen en ik wens jullie in ieder geval een goed 2018!

*Vriendelijk groetend,
Frits van Aggelen
Lagestraat 84, 6953BE
Dieren 06-57573123*

fw.v.aggelen@hetnet.nl frits@agnes-en-partners.com
bernadette@agnes-en-partners.com www.agnes-en-partners.com